

Sygn. akt I C 416/20

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 czerwca 2022 r.

Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: Sędzia Eliza Nowicka - Skowrońska

Protokolant: Karolina Konopka

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 26 maja 2022 roku

sprawy z powództwa T. K. i C. K.

przeciwko Bank (...) S.A. z siedzibą w G.

o zapłatę i ustalenie

I. zasądza od pozwanego Banku (...) S.A. z siedzibą w G. łącznie na rzecz powodów T. K. i C. K. kwotę 161.972,67 zł (sto sześćdziesiąt jeden tysięcy dziewięćset siedemdziesiąt dwa złote i sześćdziesiąt siedem groszy) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 5 kwietnia 2022 roku do dnia zapłaty;

II. zasądza od pozwanego Banku (...) S.A. z siedzibą w G. łącznie na rzecz powodów T. K. i C. K. kwotę 97.990,87 CHF (dziewięćdziesiąt siedem tysięcy dziewięćset dziewięćdziesiąt franków szwajcarskich i osiemdziesiąt siedem centymów) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 5 kwietnia 2022 roku do dnia zapłaty;

III. oddala powództwo o zapłatę w pozostałej części;

IV. ustala, że pomiędzy T. K. i C. K., a Bank (...) S.A. z siedzibą w G. nie istnieje stosunek prawny wynikający z umowy kredytu nr (...) zawartej w dniu 26 marca 2008 roku pomiędzy (...) Bankiem Spółką Akcyjną z siedzibą w G., a T. K. i C. K.;

V. zasądza od Banku (...) S.A. z siedzibą w G. na rzecz T. K. i C. K. kwotę 11.834 (jedenaście tysięcy osiemset trzydzieści cztery) złote tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 10.800 (dziesięć tysięcy osiemset) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego – wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od tej kwoty od dnia uprawomocnienia się orzeczenia zasądzającego te koszty do dnia zapłaty;

VI. nakazuje wypłacić powodom T. K. i C. K. kwotę 1.000 (jeden tysiąc) złotych tytułem zwrotu nadpłaconej opłaty od pozwu.

Sędzia Eliza Nowicka - Skowrońska

Sygn. akt I C 416/20

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 17 kwietnia 2020 roku (data stempla pocztowego) T. K. i C. K. wnieśli o:

1. zasądzenie od pozwanego Banku (...) S.A. w G. solidarnie na rzecz powodów kwoty 169.416,36 zł tytułem nienależnie pobranych przez pozwanego rat kapitałowo-odsetkowych w wyższej wysokości niż rzeczywiście powodowie powinni

spłacić w okresie od dnia 05.05.2010 r. do dnia 03.12.2019 r. wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 08.02.2020 r. do dnia zapłaty,

2. zasądzenie od pozwanego solidarnie na rzecz powodów kwoty 15.585,54 zł tytułem nienależnie pobranej 17.05.2011 r. opłaty manipulacyjnej wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 08.02.2020 r. do dnia zapłaty (pozew – k. 5 – 32).

Pismem procesowym z dnia 26 stycznia 2022 r. (data stempla pocztowego) powodowie złożyli pismo procesowe zawierające zmianę powództwa i domagali się zasądzenia łącznie na ich rzecz od pozwanego kwoty 161.972,67 zł oraz kwoty 97.990,87 CHF wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia następnego po dniu doręczenia pozwanemu odpisu pisma zawierającego zmianę powództwa do dnia zapłaty, tytułem zwrotu nienależnych świadczeń w postaci rat kapitałowo-odsetkowych spełnionych przez powodów w okresie od 05.05.2008 r. do 03.12.2019 r. z uwagi na bezwzględną nieważność umowy kredytu nr (...) w całości. Powodowie domagali się również w ramach swojego głównego żądania ustalenia nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego umowy kredytu hipotecznego w związku z nieważnością umowy kredytu hipotecznego nr (...) z dnia 26.03.2008 r.

Ponadto powodowie wystąpili z żądaniami ewentualnymi:

1. w przypadku oddalenia ww. żądań i uznania przez Sąd, że umowa jest zgodna z prawem i może dalej obowiązywać w kształcie pozbawionym postanowień abuzywnych, przy jednoczesnym uznaniu, że świadczenia spełnione przez powodów bezpośrednio w walucie indeksacji nie mogą być uznane za spłatę kredytu, o zasądzenie łącznie na ich rzecz od pozwanego kwoty 42.016,51 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 08.02.2020 r. do dnia zapłaty tytułem nienależnie pobranych przez pozwanego od powodów rat kapitałowo-odsetkowych w PLN w wyższej wysokości niż rzeczywiście powinni oni spłacić w okresie od 05.05.2008 r. do 09.03.2012 r. oraz kwoty 97.990,87 CHF wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia następnego po dniu doręczenia pozwanemu odpisu pisma zawierającego zmianę powództwa do dnia zapłaty tytułem nienależnie pobranych przez pozwanego rat kapitałowo-odsetkowych w walucie CHF w okresie od 04.04.2012 r. do 03.12.2019 r.,

2. w przypadku oddalenia żądania głównego, jak i pierwszego żądania ewentualnego i uznania przez Sąd umowy zawartej przez strony za zgodną z prawem i mającą dalej obowiązywać w kształcie pozbawionym postanowień abuzywnych powodowie wnosili tak, jak pierwotnie w pozwie.

Powodowie wnieśli również o zasądzenie solidarnie na ich rzecz od pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego w podwójnej stawce oraz opłat skarbowych od pełnomocnictw w wysokości 34 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty (zmiana powództwa – k. 309 – 316).

Uzasadniając swoje ostateczne stanowisko, powodowie podnieśli, że przygotowana przez pozwanego umowa zawiera postanowienia, które w istotnym stopniu modyfikują stosunek prawny umowy kredytu i jednocześnie naruszają zasadę swobody umów. Powoduje to ich zdaniem, że umowa jest bezwzględnie nieważna, jako sprzeczna z właściwością (naturą) tego rodzaju stosunku prawnego, umowa jest niezgodna z definicją legalną zawartą w art. 69 ust. 1 Prawa bankowego i prowadzi do obejścia prawa. Ponadto, w ich ocenie umowa jest sprzeczna z przepisami o umownej waloryzacji świadczeń, narusza zasadę wzajemności i ekwiwalentności świadczeń oraz zasadę równości stron. Pozwany, jako podmiot silniejszy ekonomicznie, mógł bowiem dowolnie wpływać na zakres zobowiązania powodów poprzez stworzenie jednostronnego mechanizmu regulującego wysokość świadczenia powodów i narzucenie licznych zabezpieczeń spłaty kredytu przy jednoczesnym braku po stronie powodów instrumentów kontroli i obrony przed nieuczciwymi zachowaniami pozwanego. Powodowie wskazywali także na naruszenie przez bank obowiązków informacyjnych wobec powodów. Wywodzili, że nie przekazano im informacji o zasadach działania zastosowanej w umowie klauzuli indeksacyjnej, co uniemożliwiło im oszacowanie ewentualnych skutków prawnych i ekonomicznych wynikających z mechanizmu przeliczeniowego narzuconego przez pozwanego.

W odpowiedzi na pozew Bank (...) S.A. z siedzibą w G. wniósł o oddalenie powództwa w całości, jak również zasądzenie solidarnie od powodów na swoją rzecz zwrotu kosztów postępowania, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych (odpowieź na pozew – k. 214 – 251).

Stanowisko to zostało podtrzymane przez pozwanego w odpowiedzi na zmianę powództwa (pismo procesowe pozwanego z dnia 04.04.2022 r. – k. 332 – 345).

Pozwany zakwestionował powództwo tak co do zasady, jak i co do wysokości. W jego opinii umowa kredytu nr (...) jest ważna w całości i nie zawiera postanowień niedozwolonych. Ponadto podniósł, że powodowie nie mają interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieistnienia stosunku prawnego, gdyż interes ten został skonsumowany przez wystąpienie z dalej idącym żądaniem o świadczenie. Powołując się na uzasadnienie wyroku TSUE w sprawie C-19/20 pozwany wskazywał także, że nawet gdyby uznać niektóre postanowienia umowne za abuzywne to sąd krajowy może je usunąć z umowy kredytu utrzymując jej obowiązywanie w pozostałym zakresie. Zdaniem pozwanego Sąd ma także obowiązek zastąpienia postanowień niedozwolonych przepisami dyspozytywnymi, by uchronić konsumenta od niekorzystnych skutków związanych z unieważnieniem umowy kredytu. Zwracał przy tym uwagę na konieczność rozliczenia wzajemnych świadczeń stron w takim przypadku. Niezależnie od powyższego pozwany zarzucał, że brak jest podstaw do zasądzenia na rzecz powodów żądanych kwot z uwagi na treść art. 411 pkt 2 k.c. – nawet gdyby uznać umowę za nieważną, a spełnione na jej podstawie świadczenia za nienależne, nadal spełnienie świadczenia czyni zadość zasadom współżycia społecznego, bowiem powodowie otrzymali od banku wnioskowaną kwotę i powinni byli liczyć się z obowiązkiem jej zwrotu. Jak podniósł pozwany, powodowie byli odpowiednio poinformowani o ryzyku związanym z kredytem indeksowanym do CHF, ponadto nikt nie zapewniał ich o stabilności tej waluty. Podnosił również, że ostateczny kształt zawartej przez strony umowy był efektem ich negocjacji i indywidualnych uzgodnień. Zdaniem pozwanego ewentualna abuzywność postanowień umowy została usunięta z dniem wejścia w życie tzw. ustawy antyspreadowej oraz zawarcia przez strony aneksu do umowy, umożliwiającego spłatę rat kredytu bezpośrednio w walucie indeksacji.

Strona pozwana podniosła też zarzut przedawnienia, wskazując, że umowa kredytu została zawarta na ponad 10 lat przed wniesieniem pozwu, wobec czego wszelkie roszczenia strony powodowej wynikające z umowy przedawniły się przed złożeniem pozwu – w dniu 27 marca 2018 r., bądź najpóźniej w dniu 8 czerwca 2019r.

Pozwany zaprzeczył także twierdzeniom powodów co do abuzywności postanowienia umownego wprowadzającego obowiązek zapłaty przez kredytobiorców opłaty manipulacyjnej. Podniósł, że opłata ta stanowi opłatę bankową w rozumieniu art. 110 ustawy Prawo bankowe, a jej funkcją jest zrekompensowanie bankowi dodatkowego ryzyka związanego z udzieleniem kredytu w wyższej wysokości niż standardowo mógłby być udzielony powodom przy braku dodatkowego zabezpieczenia i spełnienia wymogów KNF.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 27 marca 2008 roku powodowie T. K. i C. K. oraz poprzednik prawny pozwanego (...) Bank S.A. w G. zawarli umowę kredytu indeksowanego do franka szwajcarskiego nr (...), sporządzoną w dniu 26 marca 2008 roku (dalej zwana też umową). Zawarcie umowy nastąpiło na wniosek kredytobiorców. Kredyt został udzielony w kwocie 759.455,40 zł i był indeksowany kursem CHF. W dniu wypłaty saldo kredytu było wyrażane w walucie, do której był indeksowany kredyt według kursu kupna waluty indeksacji, podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank, opisaną szczegółowo w § 17 umowy. Saldo walutowe przeliczane było dziennie na złote polskie według kursu sprzedaży waluty, do której indeksowany był kredyt, podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank SA, opisaną szczegółowo w § 17 umowy (§ 1 ust. 1 umowy)

Na ostatecznie udostępnioną kredytobiorcom przez bank kwotę 759.455,40 zł składała się kwota 750.000 zł na pokrycie części ceny budowy samodzielnego domu mieszkalnego opisanego szczegółowo w § 3 ust. 1. umowy, koszty z tytułu opłaty sądowej należnej za wpis hipoteki opisaną w § 12 ust. 1 umowy w wysokości 200 zł, koszty z tytułu

ubezpieczenia od ryzyka utraty pracy opisanego w § 13 umowy w wysokości 9.005,40 zł oraz opłata za wycenę nieruchomości w wysokości 250 zł (§ 1 ust. 1 i 2).

Splata kredytu wraz z odsetkami miała nastąpić w 360 równych miesięcznych ratach kapitałowo-odsetkowych na zasadach określonych w § 10 (§ 1 ust. 5 umowy).

Szczegółowy sposób zmiennego oprocentowania umowy kredytu określały § 2 oraz § 8 umowy, poprzez odwołanie się do stopy referencyjnej LIBOR 3M oraz stałej marży banku, niezmiennej w okresie trwania umowy w wysokości 0,90 % (§ 2 ust. 1 i 8 ust. 1 i 2).

W myśl § 10 ust. 2-4, raty kredytu były płatne przez kredytobiorcę miesięcznie na wskazany rachunek bankowy, zgodnie ze stanowiącym integralną część umowy harmonogramem. Stosownie do § 10 ust. 6 rozliczenie każdej wpłaty dokonanej przez kredytobiorcę następowało z datą wpływu środków do banku, według kursu sprzedaży waluty, do której był indeksowany kredyt, podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank SA, obowiązującego w dniu wpływu środków do Banku. Stosownie do treści § 17 ust. 1, do rozliczania transakcji wypłat i spłat kredytów stosowane były odpowiednio kursy kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank SA walut zawartych w ofercie banku obowiązujących w dniu dokonania transakcji. Kursy kupna określano jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP minus marża kupna (§ 17 ust. 2). Kurs sprzedaży określono jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP plus marża sprzedaży (§ 17 ust. 3). Do wyliczenia kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank SA zastosowanie miały kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP w danym dniu roboczym skorygowane o marżę (...) Banku SA (§ 17 ust. 4). W myśl § 17 ust. 5 obowiązujące w danym dniu roboczym kursy kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank SA walut zawartych w ofercie banku określone były przez bank po godz. 15:00 poprzedniego dnia roboczego i wywieszane były w siedzibie banku oraz publikowane na stronie internetowej (...) Banku SA. W § 11 ust. 3 umowy znajdowało się sformułowanie o tym, że postanowienia umowy były indywidualnie uzgodnione z kredytobiorcami.

Każda strona umowy była parafowana zarówno przez osoby występujące w imieniu powodów jak i banku, pod umową widnieją podpisy pełnomocnika powodów oraz upoważnionych osób występujących w imieniu banku wraz z pieczętkami firmowymi i pieczęcią oddziału banku.

W dniu 20 kwietnia 2012 roku strony umowy podpisały również aneks do niej, którym dokonano zmiany określonego dotychczas sposobu spłaty kredytu w ten sposób, że od dnia wejścia w życie aneksu spłata mogła być dokonywana w złotych lub w walucie, do której indeksowany jest kredyt. Rozliczenie wpłat dokonywanych w złotych następować miało zgodnie z dotychczasowymi zasadami, natomiast rozliczenie wpłaty dokonane w walucie indeksacji miały pomniejszać należność Banku z tytułu kredytu o kwotę spłaty w walucie.

(dowody: wniosek o udzielenie kredytu, k. 176 – 179, umowa nr (...) k. 38 – 49, k. 314 – 320, aneks do umowy kredytu, k. 50 – 52) .

Zawarcie umowy poprzedziło złożenie przez powodów w dniu 25 lutego 2008 r. oświadczeń, że przedstawiono im ofertę kredytu hipotecznego (...) Banku w złotych polskich, oraz że wybrali kredyt w walucie obcej, będąc uprzednio poinformowanym o ryzykach związanych z zaciągnięciem kredytu hipotecznego w walucie obcej. Ponadto złożyli oni opatrzone własnoręcznymi podpisami oświadczenia, że zostali poinformowani przez (...) Bank o ryzyku stopy procentowej w przypadku kredytów o zmiennej stopie procentowej.

Powodowie również oświadczyli, że przed podpisaniem umowy kredytu otrzymali jej wzorzec, jak też Tabelę prowizji i opłat, Ogólne Warunki Ubezpieczeń.

(dowód: oświadczenia k. 182 – 185)

Powodowie zawarli umowę kredytu w celu zaspokojenia własnych potrzeb mieszkaniowych, zależało im na jak najniższym oprocentowaniu i najniższej racie kredytu. Udali się bezpośrednio do banku, gdzie doradca kredytowy przedstawił im w pierwszej kolejności ofertę kredytu indeksowanego. Podczas rozmów powodowie zostali poinformowani o zmianach kursu franka szwajcarskiego, ale jednocześnie zapewniano ich, że wahania kursowe są niewielkie. Powodom nie wytłumaczono sposobu wyznaczania marży banku i wysokości kursów waluty stosowanych przez bank. Treść umowy nie była indywidualnie negocjowana przez bank z powodami. Umowę o kredyt indeksowany powodowie mogli przyjąć w formie przedstawionej im przez bank albo zrezygnować z jej zawarcia.

(dowody: wniosek o udzielenie kredytu, k. 176 – 179, zeznania powodów, k. 389 – 390).

Kredyt został uruchomiony w dniu 28 marca 2008 roku i wypłacony powodom w 5 transzach (w dniach: 28.03.2008 r. – 459.455,37 zł, 18.04.2008 r. – 37.500,01 zł, 4.08.2008 r. – 75.000 zł, 3.11.2008 r. – 112.499,99 zł i 8.06.2009 r. – 75.001 zł). W dniu 17.05.2011 r. bank pobrał od powodów koszty opłaty manipulacyjnej w łącznej kwocie 15.585,54 zł

(dowody: zestawienie wypłat – k. 71 – 71v., historia spłat – k. 202 – 204).

Po uruchomieniu kredytu, kredyt był spłacany przez powodów w polskich złotych. Od dnia zawarcia umowy do dnia 5 grudnia 2019 roku powodowie tytułem spłaty rat kapitałowo-odsetkowych wpłacili na rzecz pozwanego kwotę 161.972,67 zł i 151.844,50 CHF.

(dowód: kopia zaświadczenia z banku o dokonanych wpłatach, k. 64 – 66, tabela – k. 72 - 74).

W dnia 24 stycznia 2020 roku powodowie wystosowali do pozwanego reklamację w zakresie nienależnie pobranych rat kapitałowo-odsetkowych w wysokości wyższej niż rzeczywiście powodowie powinni spłacić w okresie od 05.02.2010 r. do 03.12.2019 r. oraz nienależnie pobranej od powodów opłaty manipulacyjnej z tytułu przekroczenia dopuszczalnego wskaźnika obciążenia nieruchomości kredytem. Powodowie wezwali pozwanego do zapłaty z powyższych tytułów kwot 171.454,35 zł i 15.585,54 zł w terminie 30 dni od dnia otrzymania wezwania.

W odpowiedzi pozwany bank odmówił uznania ich roszczeń finansowych.

(dowód: kopia reklamacji – k. 53 – 59, odpowiedź na reklamację – k. 60 – 62).

Ustalenia faktyczne w sprawie poczyniono na podstawie wskazanych wyżej dokumentów, których wiarygodność nie była przez strony kwestionowana, a które były niezbędne dla zrekonstruowania stanu faktycznego sprawy.

Sąd oparł się na zeznaniach powodów, które uznał za w pełni wiarygodne i logiczne. Na tej podstawie poczynił ustalenia dotyczące okoliczności zawarcia umowy, braku uzgadniania jej postanowień, faktycznego niespełnienia przez bank obowiązku informacyjnego powodów. Jakkolwiek z racji upływu czasu powodowie nie byli w stanie zrekonstruować ze wszystkimi szczegółami przebiegu zawierania umowy oraz zakresu otrzymanych przez nich od pozwanego informacji, to możliwym było ustalenie, iż umowa była zawierana na wzorcu banku, a zakres udzielanych im informacji dotyczących produktu bankowego nie obejmował szczegółowego wytłumaczenia mechanizmu indeksacji kredytu do CHF i jego możliwego wpływu na wysokość zarówno raty oraz salda kredytu. Podkreślić przy tym należy, iż jakkolwiek w § 11 ust. 3 umowy znajdowało się sformułowanie, o tym, że postanowienia umowy były indywidualnie uzgodnione z kredytobiorcami, fakt taki w rzeczywistości nie miał miejsca.

Pozostałe złożone w sprawie do akt dokumenty niewskazywane we wcześniejszej części uzasadnienia nie były przydatne dla rozstrzygnięcia sprawy.

Nieprzydatne dla rozstrzygnięcia okazały się także zeznania świadków D. A. (k. 266) i M. P. (k. 387). Świadkowie ci nie pamiętali kredytobiorców, wobec czego nie można było na podstawie ich zeznań ustalić okoliczności związanych z zawieraniem analizowanej w niniejszej sprawie umowy kredytu oraz zakresu informacji przekazanych powodom przez doradców kredytowych przed jej podpisaniem.

Sąd uwzględnił również dokumentację bankową dotyczącą rozliczenia kredytu.

Na podstawie art. 235² § 1 pkt 2 i 5 k.p.c. pominięto wniosek pozwanego o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu bankowości i rachunkowości (pkt 6 odpowiedzi na pozew – k. 82). Wniosek ten zmierzał do wykazania okoliczności pozbawionych doniosłości w sprawie, takich jak obieg środków finansowych, koszty banku związane z udzielaniem kredytu, ustalenia kursu rynkowego CHF odniesionego do kursu średniego NBP, a także dokonania przeliczeń wpłat powodów przy jego zastosowaniu oraz kursu stosowanego przez bank, czy też podzielenia się przez biegłego przemyśleniami na temat stosowania stawki LIBOR dla kredytów udzielanych w PLN. Kwestia tego, jak w rzeczywistości kursy stosowane przez bank odnosiły się do kursu rynkowego oraz średniego NBP była pozbawiona doniosłości w sprawie, bowiem istotne było to, czy bank miał dowolność w ich ustalaniu w chwili zawarcia umowy, a nie jak rzeczywiście się kształtowały w trakcie jej wykonania.

W ocenie Sądu nie było możliwości zastąpienia abuzywnych postanowień przepisami prawa krajowego, więc prowadzenie wyliczeń opartych na takim założeniu było zbyteczne. Pozostałe kwestie nie stanowiły faktów, które mogłyby stanowić przedmiot dowodu, lecz były jedynie zagadnieniami z zakresu ekonomii i finansów, nie mogły więc podlegać opiniowaniu.

Na tej samej podstawie pominięto wniosek pozwanego o dopuszczenie dowodu z zeznań świadka M. C. (pkt 4 lit. c odpowiedzi na pozew – k. 81v.). Osoba ta nie brała udziału w zawarciu przedmiotowej umowy, a posiadana przez nią ogólna wiedza na tematy takie, jak zasady funkcjonowania kredytów indeksowanych, sytuacja na rynku kredytów, finansowanie kredytów indeksowanych do CHF, itd., nie miała żadnego odniesienia do okoliczności towarzyszących jej zawarciu.

Sąd pominął również wniosek powodów o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z dziedziny rachunkowości (pkt 9 pozwu – k. 6). Obliczenie wysokości rat należnych pozwanemu z pominięciem klauzul indeksacyjnych, których ustalenia bezskuteczności domagali się powodowie nie miało znaczenia w sprawie, gdyż związane było z roszczeniem ewentualnym, a uwzględniono żądanie główne.

Sąd zważył co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie z racji nieważności umowy kredytu nr (...).

Stosownie do treści art. 69 ust. 1 ustawy z dnia Prawo bankowe (Dz.U.2021.2439 t.j.) przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Stosownie do treści ust. 2 tego przepisu w brzmieniu z chwili zawarcia przez strony umowy nr 76005153 umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności: 1) strony umowy; 2) kwotę i walutę kredytu; 3) cel, na który kredyt został udzielony; 4) zasady i termin spłaty kredytu; 5) wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany; 6) sposób zabezpieczenia spłaty kredytu; 7) zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu; 8) terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych; 9) wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje; 10) warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy.

Przepisy art. 385¹ – 385² k.c. zostały wprowadzone do Kodeksu cywilnego przez ustawę z 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny (Dz. U. Nr 22, poz. 271), w celu transpozycji do prawa polskiego postanowień dyrektywy Rady 93/13/EWG z 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (dalej: dyrektywa 93/13). Przepisy te stanowią rdzeń systemu ochrony konsumenta przed wykorzystywaniem przez przedsiębiorców silniejszej pozycji kontraktowej, związanej z możliwością jednostronnego kształtowania treści wiążących strony postanowień, w celu zastrzeżenia klauzul niekorzystnych dla konsumenta (klauzul abuzywnych). W myśl § 1 art. 385¹ k.c. postanowienia

umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeśli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, przy czym nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

Trafnie podnosi strona powodowa, że zawarty w umowie (...) mechanizm indeksacyjny, szczegółowo regulowany w kolejnych postanowieniach umowy, a mianowicie w § 1 ust. 1 zdanie trzecie, § 7 ust. 2 zdanie trzecie, jak również § 17 ust. 1 – 5 w połączeniu z § 10 ust. 6 umowy, miał charakter abuzywny, bowiem przepisy te stanowią niedozwolone postanowienia umowne w rozumieniu art. 385¹ k.c. Zgodnie z tym mechanizmem, suma kredytu była wyrażana w walucie polskiej, aby następnie zostać przeliczoną na walutę CHF, przy czym w przypadku określenia wysokości rat kredytu każdą ratę przeliczano z waluty CHF na kwotę wyrażoną w polskim złotym.

W ocenie Sądu należy stwierdzić, że zawarta w umowie kredytu klauzula indeksacyjna powinna być uznana za określającą główne świadczenie stron, to jest obowiązek zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Mechanizm indeksacyjny kształtuje elementy przedmiotowo istotne umowy, dotyczące ustalenia wysokości zobowiązania kredytobiorców we frankach szwajcarskich i zwrotu sumy kredytowej w walucie polskiej, poprzez ustalenie kursu wymiany CHF i w związku z tym tzw. spreadu walutowego. Dotyczy więc kwoty zobowiązania powodów względem pozwanego, w tym wynagrodzenia należnego pozwanemu, którego częścią był właśnie spread walutowy, bezpośrednio je kształtując.

Równocześnie, należy stwierdzić, że przedmiotowe postanowienia składające się na mechanizm indeksacji nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny i pozostawiały przedsiębiorcy swobodę, jeżeli chodzi o mechanizm ustalania kursów waluty. Postanowienia jednoznaczne są rozumiane nie tylko pod względem gramatycznym – będąc napisanymi prostym i zrozumiałym językiem, ale też ekonomicznym. Takiego charakteru nie posiadały natomiast zakwestionowane postanowienia umowne, bowiem umowa nie zawierała metody ustalania kursu wymiany waluty CHF, służącego do obliczenia wysokości rat spłaty kredytu i co za tym idzie salda kredytu, zawierając wyłącznie odwołanie do średniego kursu franka szwajcarskiego ogłoszonego w tabeli kursów średnich NBP pomniejszonych o marżę kupna lub powiększonych o marżę sprzedaży banku. Nie sprecyzowano wysokości tej marży kupna i sprzedaży ani nawet zasad jej ustalania, co oznaczało, że będący konsumentami powodowie nie mieli możliwości ustalenia, jak również zweryfikowania jej wysokości. Co za tym idzie powodowie nie mieli możliwości zweryfikowania wysokości należnych bankowi rat kredytu, a przez to salda ich zobowiązania z tytułu umowy.

Zarazem zarówno z orzecznictwa Sądu Najwyższego (patrz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2019 r., sygn. III CSK 159/17), jak i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (wyrok z dnia 20 września 2018 roku w sprawie C 51/17), wynika, iż aby ocenić, w sytuacji gdy dany warunek dotyczy określenia głównego przedmiotu umowy, czy warunek ten jest wyrażony prostym i zrozumiałym językiem w rozumieniu art. 4 ust. 2 tejsze dyrektywy, należy uwzględnić w szczególności wszystkie warunki umowy, które znajdowały się w niej w chwili jej zawarcia, ponieważ to właśnie w tym momencie konsument podejmuje decyzję, czy zamierza związać się w umowie z przedsiębiorcą poprzez przystąpienie do sporządzonych wcześniej przez niego warunków, przy czym art. 4 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że wymaga on, aby prosty i zrozumiały język warunków umowy podlegał ocenie z odniesieniem, w momencie zawarcia umowy, do wszelkich okoliczności związanych z zawarciem umowy, a także do wszystkich pozostałych warunków umowy, niezależnie od okoliczności, że niektóre z tych warunków zostały uznane za nieuczciwe lub mogą być nieuczciwe i później z tego względu uznane za nieważne przez ustawodawcę krajowego.

Podkreślenia wymaga, iż to na banku spoczywał ciężar udowodnienia wykonania przedumownego obowiązku informacyjnego, zapewniającego kredytobiorcom informacje wystarczające do podjęcia przez nich świadomych i rozważnych decyzji (patrz wyrok TSUE z dnia 20 września 2017 r., sygn. C-186/16), przy czym przedsiębiorca powinien przedstawić zainteresowanym konsumentom wszelkie istotne informacje pozwalające im ocenić, jakie konsekwencje ekonomiczne ma dla ich zobowiązań finansowych podpisanie umowy kredytu w obcej walucie.

Odnosząc powyższe do sprawy trzeba stwierdzić, że powodowie przy zawarciu umowy nie zostali w sposób rzetelny, jednoznaczny i zrozumiały dla przeciętnego odbiorcy poinformowani o możliwości wzrostu i spadku waluty CHF, do której kredyt był indeksowany. Pracownik banku przekazał powodom, iż waluta CHF jest stabilna, nie przedstawiając symulacji dotyczących wysokości ich przyszłego zobowiązania w perspektywie długoterminowej. Jakkolwiek powodowie wiedzieli, iż w wyniku indeksacji może następować różnica w wysokości raty, to nie mieli już świadomości, że ma to wpływ na wysokość salda zadłużenia. Powodowie nie byli w stanie ocenić konsekwencji ekonomicznych zastosowanego mechanizmu indeksacji, który stanowił element w sposób znaczący zwiększający ryzyko powiększenia kosztów kredytobiorców w postaci wyższej raty i salda zadłużenia. Pozwany nie przedstawił żadnych wiarygodnych dowodów, aby informacje odnośnie do tych konsekwencji zostały powodom przekazane, a zgodnie z utrwalonym orzecznictwem nie stanowi zadośćuczynienia temu obowiązkowi informacyjnemu zawarcie w treści umowy sformułowań, że kredytobiorca oświadcza, że znane jest mu ryzyko występujące przy kredytach indeksowanych kursem waluty obcej, wynikające ze zmiany kursu waluty obcej, do której jest indeksowany. Bank nie wykonał więc ciążącego na nim obowiązku informacyjnego. Sposób ustalania kursów wymiany został więc określony w sposób niejasny i niepoddający się weryfikacji. Powyższy brak jednoznaczności prowadził do wniosku, że ww. postanowienia umowne, dotyczące głównego świadczenia powodów jako kredytobiorców, mogą zarazem zostać uznane za niedozwolone postanowienia umowne w rozumieniu art. 385¹ k.c.

Zarazem zdaniem Sądu postanowienia umowy konstytuujące mechanizm indeksacji kształtują prawa i obowiązki powodów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy, bowiem przyznawały bankowi uprawnienie do faktycznie samodzielnego kształtowania kursu waluty CHF, poprzez kształtowanie marży kupna i marży sprzedaży, co prowadziło do możliwości jednostronnego określenia przez bank wysokości poszczególnych rat kredytu jak również wysokości salda zadłużenia powodów. Bez znaczenia jest przy tym to, iż postanowienia te w części odwołują się do kursu średniego NBP, bowiem mechanizm odpowiednio pomniejszania kursu średniego NBP o ustalaną przez bank marżę kupna, jak też powiększania tego kursu o ustalaną przez bank marżę sprzedaży w dalszym ciągu ostatecznie czyni sposób ustalania kursów przez bank dowolnym, przy braku obiektywnych, konkretnych i sprawdzalnych kryteriów. W efekcie nastąpiło rażące naruszenie równowagi stron umowy kredytu, a będący przedsiębiorcą bank naraził powodów na niebezpieczeństwo dowolnego, korzystnego jedynie dla pozwanego ustalania kursów CHF. Podkreślenia również wymaga, że w myśl art. 385² kc oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, wobec czego pozwany nie może powoływać się na okoliczność, jakoby przy wykonywaniu umowy kursy te były faktycznie ustalane w sposób rynkowy, a praktyka pozwanego w tym zakresie była bez wpływu dla rozstrzygnięcia.

Powyższe prowadzi do wniosku, że § 17 ust. 1 – 5 umowy traktowany łącznie z §1 ust.1 zdanie trzecie, § 7 ust. 2 zdanie trzecie i § 10 ust. 6 umowy kredytu nr (...) miały charakter postanowień abuzywnych, pozostawiając sposób waloryzacji świadczenia powodów na rzecz banku wyłącznie decyzji tego banku, co następowało poprzez arbitralną możliwość ustalenia wysokości marży kupna i marży sprzedaży w „Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A.”

Podkreślić należy, że kontrola umowy z punktu widzenia zastosowania niedozwolonych postanowień powinna odnosić się tylko do chwili jej zawarcia i pozbawione doniosłości prawnej dla ustalenia abuzywności są okoliczności związane z jej wykonaniem. Ocena wszelkich przesłanek dla uznania określonych postanowień za niedozwolone powinna odbywać się przy uwzględnieniu treści umowy, a nie okoliczności, które miały miejsce po jej zawarciu, co wynika wprost z art. 385¹ § 1 k.c. i znajduje potwierdzenie w orzecznictwie (uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, liczne orzeczenia TSUE, np. z dnia 01.04.2004 r. C-237/02 i z 16.11.2010 r., C-76/10).

Wskazać należy, że Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 29 października 2019 r., IV CSK 308/18 wskazał, że w razie sporu o ważność umowy kredytu bankowego denominowanego (indeksowanego) do obcej waluty, w której treści znajduje się niedozwolona klauzula dotycząca sposobu tej indeksacji, rozpatrzyć należy kilka możliwości rozstrzygnięcia. Pierwsza to stwierdzenie nieważności umowy, która bez klauzuli niedozwolonej nie może dalej funkcjonować w obrocie prawnym, zwłaszcza ze względu na brak (odpadnięcie) któregoś z koniecznych składników (essentialia negotii) umowy

nazwanej kredytu bankowego. Druga to przyjęcie, że umowa jest ważna, ale w miejsce bezskutecznych postanowień waloryzacyjnych nie wchodzi żadne dodatkowe postanowienia. Trzecia, to przyjęcie, że umowa jest ważna i jej uzupełnienie przez sąd przez wprowadzenie w miejsce niedozwolonych klauzul innego mechanizmu waloryzacji.

Nie budziło wątpliwości Sądu, że na gruncie uregulowań prawa krajowego i wspólnotowego nie ma możliwości, aby w sytuacji uznania pewnych postanowień umownych za niedozwolone na ich miejsce mogły wejść inne regulacje prawne. W szczególności taki wniosek można wyprowadzić z porównania art. 385¹ § 2 k.c. i 58 k.c. Ten drugi przewiduje wprost możliwość zastąpienia nieważnych postanowień innymi unormowaniami, analogicznej regulacji brak w przepisach art. 385¹ k.c.

Zakaz zastępowania niedozwolonych postanowień innymi regulacjami prawa krajowego podkreślany jest też w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości, na gruncie art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG. Przepis ten bowiem stanowi, że nieuczciwe warunki nie wiążą konsumenta. Regulacja ta miała doprowadzić do zapewnienia właściwej równowagi pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem w ramach łączących te podmioty stosunków prawnych. Sądy krajowe mają obowiązek wyłącznie do zaniechania stosowania nieuczciwego warunku umownego, aby nie wywierał on obligatoryjnych skutków wobec konsumenta, przy czym nie są one uprawnione do zmiany jego treści. Umowa, po stwierdzeniu bezskuteczności danego postanowienia, powinna w zasadzie nadal obowiązywać, bez jakiegokolwiek zmiany, innej niż wynikająca z uchylecia nieuczciwych warunków, o ile takie dalsze obowiązywanie umowy jest prawnie możliwe zgodnie z zasadami prawa wewnętrznego (por. np. orzeczenie z 14 czerwca 2012 r., C 618/10). Wynikało stąd zatem, iż sądy krajowe nie mogą ingerować w treść umowy, zamieniając jedne postanowienia innymi - tak aby nie były już one nieuczciwe.

W tym miejscu należy wskazać, że strona pozwana powoływała się na wyrok TSUE z 29 kwietnia 2021 r. (C – 19/20), który dotyczył tego samego wzorca stosowanego przez pozwany bank. Argumentowano, iż z treści tego orzeczenia wynika, że możliwym jest wyeliminowanie jedynie części abuzywnego postanowienia, dotyczącego marży stanowiącej składnik kursu ustalanego przez bank.

Sąd rozpoznający niniejszą sprawę wniosków takich nie podziela i uważa je za błędne rozumowanie.

Po pierwsze na uwagę zwraca już fakt, iż postanowienia indeksacyjne dotyczą głównych świadczeń stron i eliminacja tylko części dotycząca marży w tym przypadku nie była prawidłowa. Ponadto stronie pozwanej umknęło, że problem w sprawie nie sprowadzał się wyłącznie do zastrzeżenia dla banku dowolności w ustalaniu kursów walut (marży), lecz należało zbadać umowę także pod kątem narażenia konsumentów na nieograniczone ryzyko walutowe. Z tych względów wyeliminowanie jedynie części abuzywnych postanowień nie doprowadziłoby do przywrócenia właściwej równowagi w stosunkach stron, gdyż nadal istniałoby ryzyko związane ze zmianami kursów waluty indeksacyjnej.

Mając na uwadze powyższe – przede wszystkim narażenie kredytobiorców na nieograniczone ryzyko - nie można doszukać się obecnie przepisów, których wprowadzenie do umowy dałoby możliwość przywrócenia ekwiwalentności świadczeń. Niewątpliwie tzw. ustawa antyspredowa nie mogła stanowić takiego rozwiązania, które zagwarantowałoby w pełni ochronę praw konsumentów, chociażby ze względu na to, że nie eliminuje ryzyka walutowego. Nie było możliwe również zastosowanie art. 358 § 2 k.c. w obecnym brzmieniu, ponieważ w chwili zawarcia umowy on nie istniał, a to był moment decydujący o abuzywności umowy. Ponadto dotyczy on zobowiązań wyrażonych w walucie obcej, a jak wyżej wskazano, należało traktować umowę jako dotyczącą kredytu udzielonego w złotych polskich i w tej walucie spłacanego, jedynie waloryzowanego CHF. Wprowadzenie do umowy zasad wynikających z art. 358 k.c. nie eliminowałoby ponadto ryzyka walutowego.

W powołanym wyroku TSUE z 29 kwietnia 2021 r. (C – 19/20) wskazano, że wykładni art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy dokonywać w ten sposób, że z jednej strony nie stoją one na przeszkodzie temu, by sąd krajowy usunął jedynie nieuczciwy element warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, w wypadku gdy zniechęcający cel tej dyrektywy jest realizowany przez krajowe przepisy ustawowe regulujące korzystanie z niego, o ile element ten stanowi odrębne zobowiązanie

umowne, które może być przedmiotem indywidualnej kontroli pod kątem nieuczciwego charakteru. Z drugiej strony, przepisy te stoją na przeszkodzie temu, by sąd odsyłający usunął jedynie nieuczciwy element warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, jeżeli takie usunięcie sprowadzałoby się do zmiany treści tego warunku poprzez zmianę jego istoty, czego zbadanie należy do tego sądu.

Mając na uwadze przedstawione wyżej wywody, konieczność wyeliminowania niedozwolonych postanowień umownych dotyczących indeksacji, które należało potraktować jako odnoszące się do głównych świadczeń stron, brak możliwości zastąpienia ich przepisami dyspozytywnymi, wolę kredytobiorców (konsumentów) sprzeciwiających się takim postanowieniom, niemożliwość wyeliminowania jedynie części abuzywnej klauzuli, należało ocenić, czy po usunięciu bezskutecznych klauzul umowa może dalej obowiązywać, a jeżeli nie, to czy wynikająca z tego jej nieważność nie doprowadzi do pokrzywdzenia powodów.

Zdaniem Sądu, nie jest możliwym utrzymanie w mocy przedmiotowej umowy kredytu po eliminacji jedynie przedmiotowych postanowień umownych w części, w zakresie dotyczących marży kupna i marży sprzedaży banku, z pozostawieniem odwołania do średniego kursu złotego do franka szwajcarskiego ogłaszanego w tabelach kursów średnich NBP. W ocenie Sądu pozostawienie przedmiotowej umowy w tak okrojonym kształcie byłoby sprzeczne z istotą i naturą stosunku zobowiązaniowego, który strony chciały wykreować, a tym samym stanowiłoby naruszenie statuującego zasadę swobody umów art. 353¹ k.c. Nie było intencją stron zawarcie umowy w postulowanym przez pozwanego kształcie, bowiem wprowadzenie do postanowień umowy marży kupna i marży sprzedaży banku konstituowało tzw. spread walutowy, stanowiący element wynagrodzenia pozwanego banku, czyli przedmiotowo istotny element umowy. Intencją stron było zawarcie umowy kredytu indeksowanego, a przy braku spreadu walutowego brak było racjonalnego uzasadnienia dla zastosowania w umowie przy określaniu wysokości oprocentowania stopy LIBOR.

Reasumując, uznanie powołanych klauzul za abuzywne (stosownie do art. 385¹ § 1 k.c.), powodowało, że były one bezskuteczne wobec powodów, nie wiążąc ich. Skutek ten następował od chwili zawarcia umowy. Brak jednocześnie było podstaw do przyjęcia, że w miejsce niedozwolonych klauzul weszły inne postanowienia czy regulacje ustawowe.

Mając na uwadze powyższe, Sąd uznał, że umowa po wyeliminowaniu przedmiotowych postanowień umownych nie mogła się ostać, wskutek nieustalenia w niej essentialia negotii w postaci głównego świadczenia powodów, to jest wynagrodzenia na rzecz banku, jak też ostatecznie braku możliwości ustalenia salda zobowiązania powodów względem pozwanego. Jako że Sąd uznaje, iż eliminacji podlega całość wyżej wymienionych klauzul umownych, w efekcie na podstawie umowy nie sposób było w sposób obiektywny ustalić wysokości kwoty zobowiązania powodów w walucie CHF, jak też jednoznacznych zasad ustalania kryteriów spłaty kredytu. Umowa taka była niezgodna z prawem, a także z naturą stosunku zobowiązaniowego, co uniemożliwiało wykonanie zobowiązania.

W konsekwencji, stwierdzenie abuzywnego charakteru postanowień określających główny przedmiot umowy skutkowało nieważnością całej umowy kredytu, wobec wyeliminowania jej elementów przedmiotowo istotnych, nie było więc potrzeby dalszego badania zasadności innych podnoszonych względem umowy zarzutów.

Nieważność ta z kolei prowadziła do rozliczeń stron, w oparciu o przepisy dotyczące świadczenia nienależnego (art. 410 k.c. w zw. z art. 405 k.c.). Należy stwierdzić, iż wszystko co było na podstawie umowy kredytu przez powodów świadczone, ostatecznie jest świadczeniem nienależnym.

Zaznaczyć też należy, że jeżeli w braku bezskutecznego postanowienia umownego umowa kredytu nie może stron wiązać, konsumentowi i kredytodawcy przysługują odrębne roszczenia o zwrot świadczeń pieniężnych spełnionych w wykonaniu tej umowy (teoria dwóch kondykcji). Niedozwolone postanowienia umowne są dotknięte bezskutecznością zawieszoną na korzyść konsumenta (patrz uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2021 roku, sygn. III CZP 11/20, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 roku, sygn. III CZP 6/21), a przyjęcie teorii dwóch kondykcji sprzeciwia się zbilansowaniu świadczeń powodów z kwotą udostępnionego przez pozwanego kredytu.

Określając kwotę nienależnych świadczeń, której zwrotu powodowie mogą się domagać od pozwanego, mieć należy na uwadze, że w okresie od dnia 5 maja 2008 roku do dnia 3 grudnia 2019 roku powodowie tytułem spłaty rat kapitałowo-odsetkowych wpłacili na rzecz pozwanego kwotę 161.972,67 zł i 97.990,87 CHF.

Pozwany podnosił przy tym zarzut przedawnienia roszczeń powodów najpóźniej w dniu 8 czerwca 2019 r., wskazując, że pozew został wniesiony po upływie 10-letniego terminu przedawnienia.

W ocenie Sądu, podniesiony zarzut przedawnienia był niezasadny.

W uchwale 7 sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r. wskazano, że niedozwolone postanowienie umowne (art. 385¹ § 1 k.c.) jest od początku, z mocy samego prawa, dotknięte bezskutecznością na korzyść konsumenta, który może udzielić następnie świadomej i wolnej zgody na to postanowienie i w ten sposób przywrócić mu skuteczność z mocą wsteczną. Jeżeli bez bezskutecznego postanowienia umowa kredytu nie może wiązać, konsumentowi i kredytodawcy przysługują odrębne roszczenia o zwrot świadczeń pieniężnych spełnionych w wykonaniu tej umowy (art. 410 § 1 w związku z art. 405 k.c.). Kredytodawca może żądać zwrotu świadczenia od chwili, w której umowa kredytu stała się trwale bezskuteczna.

Powyższa bezskuteczność z mocy prawa „od początku” oznacza, że sąd ma obowiązek uwzględnić ją z urzędu, a jej stwierdzenie ma charakter deklaracyjny. Jednocześnie taka bezskuteczność, która prowadziła do tego, że przy jej uwzględnieniu umowa nie mogła być w całości wykonana od początku, niewątpliwie powodowała, że jej treść i cel sprzeczne były z właściwości (naturą) stosunku prawnego, jakim jest umowa kredytu bankowego (art. 353¹ k.c.).

Tym samym przy jej zawarciu doszło do naruszenia zasady swobody umów, to zaś powodowało, że była ona sprzeczna z prawem (art. 58 § 1 k.c.).

Uwzględniając powyższe stanowisko Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., trzeba było przyjąć, że wymagalność świadczenia należnego powodom powstała z chwilą trwałej bezskuteczności umowy, która mogła zaistnieć dopiero po wyrażeniu przez nich świadomej woli co do tego, że nie zgadzają się na związanie ich niedozwolonymi postanowieniami umownymi. To zaś mogło nastąpić dopiero po uświadomieniu przez nich konsekwencji takiego działania. Uzyskali oni taką wiedzę od pełnomocnika reprezentującego ich interesy, który w ich imieniu dokonał zmiany powództwa, domagając się w miejsce pierwotnego żądania zwrotu nadpłaconych rat kredytowych zwrotu wszelkich świadczeń uiszczonych przez powodów w wykonaniu nieważnej umowy kredytu. Z chwilą doręczenia pozwanemu pisma procesowego zawierającego zmianę powództwa powodowie domagali się zapłaty z tego tytułu, a ich roszczenie stało się wymagalne.

Mieć należy na uwadze, że stosownie do ogólnej zasady wynikającej z aktualnego brzmienia art. 118 k.c., jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, termin przedawnienia wynosi sześć lat, a dla roszczeń o świadczenia okresowe oraz roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej - trzy lata; przy czym koniec terminu przedawnienia przypada na ostatni dzień roku kalendarzowego, chyba że termin przedawnienia jest krótszy niż dwa lata. Bieg przedawnienia rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie stało się wymagalne, a stosownie do treści art. 120 § 1 k.c., jeżeli wymagalność roszczenia zależy od podjęcia określonej czynności przez uprawnionego, bieg terminu rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie stałoby się wymagalne, gdyby uprawniony podjął czynność w najwcześniejszym możliwym terminie. Stosownie do treści art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 1104), nowelizującej regulację przedawnienia, jeżeli roszczenia przysługujące konsumentom powstały przed datą wejścia w życie nowelizacji (czyli przed dniem 9 lipca 2018 r.), a w dacie tej nie były jeszcze przedawnione, zastosowanie znajdują wcześniejsze reguły przedawnienia roszczeń. Powyższe oznacza, że w stosunku do roszczeń powodów, termin przedawnienia wynosił 10 lat, przy czym termin przedawnienia roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia biegnie od chwili spełnienia nienależnego świadczenia.

Mając na uwadze powyższe, Sąd zasądził na rzecz powodów łącznie kwotę 161.972,67 zł i 97.990,87 CHF tytułem zwrotu nienależnego świadczenia spełnionego na rzecz pozwanego (pkt. I i II wyroku).

Co do daty, od której powodom należą się odsetki ustawowe za opóźnienie, należy zauważyć, że żądanie zwrotu wszystkich świadczeń spełnionych przez powodów zostało sformułowane dopiero w piśmie procesowym z dnia 26 stycznia 2022 r.

Powodowie nie wykazali, by wzywali pozwanego do zapłaty kwot 161.972,67 zł i 97.990,87 CHF tytułem zwrotu nienależnego świadczenia w związku z uznaniem umowy za nieważną w całości, przed zgłoszeniem tego żądania w niniejszym procesie. Bowiem w reklamacji z dnia 21 stycznia 2020r. wskazana została kwota 171.454,35 zł tytułem nienależnie pobranych rat kredytu w wyższej wysokości z tytułu niedozwolonych postanowień umownych oraz kwota 15.585,54 zł nienależnie pobranej opłaty manipulacyjnej (k. 53).

Sąd zasądził zatem odsetki od zasądzonych wyrokiem kwot od dnia 5 kwietnia 2022 roku, tj. z dniem następnym po upływie terminu 14 dni od dnia doręczenia pozwanemu modyfikacji powództwa, co miało miejsce w dniu 21 marca 2022 roku (k. 380). Wówczas powodowie domagali się zwrotu nienależnego świadczenia z uwagi na uznanie umowy bezwzględnie nieważnej. Wcześniejsze żądania były oparte na twierdzeniach dokonanej przez powodów nadpłaty rat kredytowych, jednocześnie powodowie nie powoływali się na nieważność umowy w całości.

Sąd uznał bowiem, że termin 14 dni jest wystarczający do tego, by pozwany mógł przeanalizować zasadność roszczenia powodów i dobrowolnie mu zadośćuczynić (pkt. I i II wyroku).

Dalej idące roszczenie odsetkowe podlegało oddaleniu (pkt. III wyroku).

Powodowie mogli domagać się ustalenia nieważności umowy na podstawie art. 189 k.p.c.

Interes prawny przejawia się w tym, że pomiędzy stronami istnieje niepewność co do łączącego je stosunku prawnego, zakresu wzajemnych praw i obowiązków. Należy więc przeanalizować go przy uwzględnieniu okoliczności każdej sprawy, w szczególności pod kątem tego, jaki stosunek prawny ma być przedmiotem ustalenia, jakie skutki wywoła wyrok wydany na podstawie art. 189 k.p.c. i czy wystarczającym będzie dla zlikwidowania tej niepewności wystąpienie przez powodów o ochronę ich praw w drodze innego powództwa.

Z tego punktu widzenia należało mieć na uwadze, że łącząca strony umowa wprowadziła szereg wzajemnych obowiązków i praw, o szerszym zakresie niż tylko odnoszącym się do wzajemnego przepływu środków pieniężnych. Pomimo więc ewentualnego wydania wyroku zasądzonego, którego moc wiążąca byłaby ograniczona jedynie do tego, co ustalono w związku z podstawą sporu i czemu dano wyraz w sentencji, takie orzeczenie nie przerwałoby definitywnie sporu pomiędzy stronami co do tego, czy i w jaki sposób umowa ma być dalej wykonywana. Prowadzić mogłoby to np. do dodatkowych działań po stronie banku, podejmowania czynności na gruncie umowy (wypowiedzenie, postawienie kapitału w stan wymagalności), a także innych dalszych, takich chociażby jak przekazane danych powodów do baz nielejalnych dłużników. Zważywszy na to, strona powodowa może nie uzyskać pełnej i skutecznej ochrony swoich praw w razie uwzględnienia tylko żądania o zapłatę. Może to bowiem nie doprowadzić do pełnego wyeliminowania umowy ze stosunków pomiędzy kredytobiorcami i bankiem. Wobec tego, należało przyjąć, że powodowie mieli interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności umowy, w rozumieniu art. 189 k.p.c. i uwzględniono je w całości.

Mając na uwadze powyższe Sąd orzekł jak w pkt IV wyroku.

W punkcie V wyroku Sąd obciążył pozwanego w całości kosztami postępowania na zasadzie na podstawie art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 99 k.p.c. jako stronę przegrywającą proces.

Na zasądzoną na rzecz powodów łącznie kwotę 11.834 zł składała się opłata od pozwu w wysokości 1.000 zł, wynagrodzenie pełnomocnika – radcy prawnego, w wysokości 10.800 zł (§ 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych), oraz koszt opłaty skarbowej od pełnomocnictw udzielonych przez oboje powodów w wysokości 34 zł.

Natomiast w punkcie VI wyroku Sąd nakazał zwrócić powodom kwotę 1.000 zł nadpłaconej przez nich opłaty sądowej od pozwu. Należna opłata z racji współuczestnictwa materialnego po stronie powodowej wynosiła 1.000 zł, podczas gdy powodowie uiścili 2.000 zł.

Sędzia Eliza Nowicka-Skowrońska

ZARZĄDZENIE

(...)

Sędzia Eliza Nowicka-Skowrońska